

Hygienrond på förskola

Bakgrund

De flesta sjukdomstillstånden under barnaåren är godartade och leder sällan till komplikationer.

När barnen blir sjuka är det framförallt infektionssjukdomar som dominerar och de utgör 70-80 % av sjukdomstillfällena. Förskolebarn har i allmänhet 6- 8 infektioner/år.

Omkring 90 % av alla infektioner förorsakas av virus för vilka det inte finns någon effektiv behandling men som läker ut med hjälp av det egna försvaret.

Kunskap om smittvägar och enkla sätt att bryta dem kan leda till minskad smittspridning. Socialstyrelsen har gett ut ett kunskapsunderlag som heter *Smitta i förskolan*. Detta bör finnas på varje förskola i minst ett exemplar.

De vanligaste smittvägarna är

- kontaktsmitta via händer och föremål
- droppsmitta när man nyser och hostar
- tarmsmitta som ofta beror på dålig handhygien vid livsmedelshantering
- blodburen smitta

Vem har ansvar

Ansvaret för smittfrågor i förskolan ligger ytterst hos förskolechef/rektor eller motsvarande. Hälso- och sjukvården ska arbeta förebyggande och verka för miljöinriktade insatser. Det bör finnas ett samarbete mellan hälso- och sjukvård och barnomsorg.

Det finns två klara huvuduppgifter för samarbetet

- att bevaka hälsoläget i den aktuella förskolan - barngruppens hälsa
- att bevaka varje barns hälsa - individens hälsa.

Syfte

Syftet med hygienrond är att förebygga smittspridning på förskolan genom att personal vid förskolan tillsammans med hälso- och sjukvården (bvc ssk), systematiskt går igenom lokaler och rutiner för att identifiera möjliga förbättringsåtgärder. Ett annat skäl att förebygga smittspridning är att minska användningen av antibiotika. På flera håll i världen är situationen med resistensutveckling av antibiotika allvarlig. Men i Sverige är läget mycket bättre men kan snabbt försämrats om vi inte är varsamma med de antibiotika vi har och som fortfarande fungerar. Man kan se det som att det är en vinst att slippa onödig antibiotikabehandling.

1 Kommentarer till protokollet

Toaletter, tvättrum och skötrum

Minst en toalett på 10 barn är en bra regel att följa. På en småbarnsavdelning, där de flesta barn använder blöjor, kan en toalett till barnen vara tillräckligt. Barn och vuxna bör inte dela toalett.

Tvättrum och skötrum bör vara utrustad på ett sådant sätt att god hygien kan upprätthållas. Vid samtliga handfat bör det finnas flytande tvål och engångshanddukar som förvaras i lämpliga behållare på väggen och i rätt höjd för barnen.

Skötbordet bör vara placerat på en lugn plats i skötrummet med närhet till vatten och övriga hjälpmedel som behövs vid blöjbytet. Skötrummet ska inte användas som lektrum. Barnens leksaker stannar utanför.

Handhygien

En god handhygien minskar risken att smittämnen sprids mellan människor. Våra händer i använder vi till både rena och orena arbetsuppgifter, därför är det så oerhört viktigt med en korrekt handtvätt. Med handtvätt menar vi handtvätt med flytande tvål och vatten för barn, och handtvätt och/eller handdesinfektion för de vuxna. Engångshandduk används för att torka händerna med.

Var närvarande när barnen tvättar händerna, och motivera barnen i handtvätt genom sånger, rim och ramsor, bilder m.m.

Händerna tvättas, gäller både barn och personal,

- före varje måltid (inklusive mellanmål) och dukning
- före mathantering
- efter toalettbesök och blöjbyte
- efter utevistelse
- efter att man har snutit sig eller hjälpt ett barn att snyta sig
- efter hantering av smutstvätt

Så här går handtvätt med tvål och vatten till:

- Blöt händerna och tvåla in dem noggrant, viktigt att även fingertopparna, området mellan fingrarna och tummen tvättas ordentligt
- Skölj händerna under rinnande vatten
- Torka händerna torra i en engångshandduk

Handduk

Engångshanddukar rekommenderas av smittskyddsskäl. Bakterier och virus kan överleva länge i en fuktig handduk. Det är svårt att kontrollera att textilhanddukarna hålls strikt personliga på en förskola och att de tvättas så ofta som det rekommenderas.

Handdesinfektion till vuxna

Handdesinfektion är ett effektivt sätt att snabbt och skonsamt få bort smittämnen från händerna. Med skonsamt menas att det inte torkar ut händerna på samma sätt som tvål och vatten gör. Placera handdesinfektionen lättillgängligt vid skötbord, i kök, entré och lekrum. Handdesinfektion kan med fördel användas när tillgång till vatten saknas, t.ex. på utflykten. Handdesinfektion används på synligt rena och torra händer. Arbeta in riktigt med handdesinfektion i händerna tills den känns torra.

Handskar

Handskar är ett komplement till handtvätt, men ersätter den inte. Handskar bör användas när det finns risk för att händerna kommer i kontakt med avföring, kräkning och blod. Kom ihåg att handskar aldrig är helt täta och händer blir snabbt fuktiga efter en kort tids användning, vilket gynnar bakterietillväxten på händerna.

Tvätta alltid händerna efter handskanvändning eller använd handdesinfektion. Byt handskar mellan rent och smutsiga arbetsuppgifter.

Engångshandskar bör användas vid städning av toaletter, blöjbyte, vid kontakt med diarré, kräkning och blod. Det används på båda händerna och byts mellan varje barn vid blöjbyte.

Blöjbyte och pottor

Pottor bör förvaras på ett säkert sätt i skötrummet. De rengörs med rengöringsmedel direkt efter användning. Vid magsjuka kompletteras rengöringen med ytdesinfektion. Det är viktigt att pottan är torr före rengöringen med ytdesinfektion

För att minska smittspridning vid skötbordet är det viktigt att ha gemensamma hygienrutiner vid blöjbyte. Rutinerna skrivs ner och sätts upp vid blöjbytesplatsen så att ny personal, vikarier och föräldrar kan ta del av dem.

Blöjbytesrutiner.

- Blöjbytet görs på skötbord med avtorkningsbar dyna och engångsunderlägg. Tänk på att inte låta en hög med pappersunderlägg ligga på skötbordet om bara det översta papperet byts mellan barnen.
- Använd engångshandskar när barnet har bajsat.

- Barnet tvättas och torkas med engångstvättlappar.
- Dynan torkas av med alkoholbaserat ytdesinfektion efter blöjbyte.
- Blöjan kastas i en hink med lock, oåtkomligt för barnen.
- Händerna tvättas efter blöjbyte, gäller både barn och vuxna.
- Rengör skötbord inklusive tvättho dagligen med rengöringsmedel.

Ytdesinfektion

Man skiljer på rengöring och desinfektion. Rengöring avlägsnar damm och smuts medan desinfektionsmedel avdödar smittämnen. Oftast är det fullt tillräckligt med den dagliga rengöringen men ibland kan det finnas behov av effektivare medel.

Situationer när ytdesinfektion kan behövas på förskolan är efter blöjbyte, när någon har kräkts och vid blodspill.

Rengöring

Med rengöring menar vi här den dagliga städningen av förskolans lokaler, exempelvis tvättrutiner av textilier och leksaker. För att säkerställa städrutinerna bör det finnas ett städschema där det tydligt framgår var, hur och hur ofta städningen bör göras och vem i personalgruppen som ansvarar för vad. Identifiera riskområdena och prioritera städningen. Riskområdena är i första hand kök, tvättrum/skötrum, toaletter, handfat, skötbord, dörrhandtag och pottor. Dessa områden bör städas dagligen.

Golv, leksaker och övriga kontaktytor som är inom räckhåll för barnen är också viktiga städområden som det ska finnas städrutiner för. Leksaker på förskolan är en smittorisk och då framför allt de leksaker som barn stoppar i munnen och textilleksaker. Se till att dessa leksaker rengörs regelbundet, gärna en gång i månaden. Tvätta leksakerna i tvättmaskin och diskmaskin. Vid utbrott kan rengöring av leksaker och textilier behövas oftare.

Tvättrutiner för textilier

Madrasser, sängkläder och kuddar som används vid sovvilan bör vara personliga och förvaras på ett lämpligt sätt så att de kan fortsätta att vara personliga, t.ex. i ett madrasskåp där sängkläder och madrasser kan hållas åtskilda. Tvätt av sängkläder bör ske 2 gånger i månaden och oftare vid behov. Om textilhanddukar används bör de läggas i tvätten direkt efter användning.

- Textilleksaker tvättas i 40°C
- Handdukar, sängkläder, disktrasa m.m. tvättas i minst 60°C
- Tvätt som är kraftigt nedsmutsad med avföring, kräk eller annat bör tvättas i 90°C

Vädning

En kort och effektiv vädning 2 -3 gånger om dagen i cirka 5 minuter rekommenderas. Det gäller framförallt i lekrum och sovrum där många vistas samtidigt under en längre tid.

Mathantering

Inom förskolan är det inte ovanligt att personalen alternerar mellan olika arbetsuppgifter. Det kan innebära att kokerskan i sin tjänst även ansvarar för städningen på en förskola, s.k. kombinationstjänst, och förskolepersonalen som sköter omvårdnaden om barnen har samtidigt en viss mathantering, t.ex. förberedelse av frukost och mellanmål. Det kan här finnas en risk att smittämnen förs vidare via händerna och kläderna till maten.

För att förhindra en livsmedelsburen smitta förutsätter det en grundläggande kunskap om god personlig hygien och livsmedelshygien.

God personlig hygien innebär att

- Händerna alltid tvättas före mathantering
- Naglarna hålls korta, inga ringar bärs och rent förkläde används
- Vid sår eller eksem på händerna används alltid engångshandskar

Små mängder av smör, ost och annat pålägg plockas fram till måltiden. Den mat som har varit framme på bordet kastas. Disktrasan byts dagligen. Matbordet torkas av före och efter måltid. Barnen dricker alltid ur egen mugg. Sjuka barn och vuxna får inte hantera livsmedel.

Vattenlek

Vattenlek med vattenspridare rekommenderas framför bad i balja eller bassäng. Risk finns att tarminfektioner sprids via bassänger och baljor.

Utevistelse

Att vistas utomhus har flera positiva effekter. Ur smittskyddssynpunkt handlar det om att förebygga smittspridning på förskolan och vid epidemier att begränsa den.

Rekommendationer är att barn bör vistas utomhus dagligen men hur länge finns det i dag inga riktlinjer för. Cirka två timmar om dagen kan vara en bra målsättning.

Barnens sjukfrånvaro

Registrering av barnens sjukfrånvaro ger en värdefull information till verksamheten och är en nödvändig del av förskolans kvalitetsarbete. Barnens sjukfrånvaro kan vara ett mått på hur väl hygienrutinerna efterlevs.

Handlingsplan vid infektionsutbrott

Ibland drabbas flera barn av infektioner samtidigt i barngruppen än vad som är normalt. Sjukdomsperioden kan också pågå ovanligt länge. I det läget är det bra att ha utarbetat en plan för hur man ska hantera den uppkomna situationen. I planen bör det framgå när kontakt med BVC sköterska och/eller smittskydds-enheten behöver tas, vilken information som ska gå ut till personal och föräldrar, och vilka hygienrutiner som kan vara aktuella att ta till

Blodburen smitta

Även om risken för blodburen smitta inom förskolan är mycket liten ska allt blod betraktas som smittsamt och hanteras enligt samma rutin. Det är därför viktigt att det finns nedskrivna och väl kända rutiner på förskolan för hantering av blod. Se gärna "Hygienrond på förskola"